

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Назарко І.С.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Проблема збереження життя на Землі є надзвичайно актуальною. Сучасні дослідження соціологів і психологів засвідчують, що це пов'язано з поглибленням планетарної екологічної кризи, а однією з її причин – є криза людського духу. Глобальна відповідальність людини за існування життя на Землі відкриває нову еру у розвитку моралі – еру милосердя і співчуття. Слова Ф.М. Достоєвського «краса врятує світ» у третьому тисячолітті набувають більш етичного змісту – «добро врятує світ». Тому подальший розвиток людського суспільства неможливий без розвитку культури й етики, підвищення духовності й моралі.

Не зважаючи на певні досягнення в екологічному вихованні, рівень екологічної культури більшості людей залишається низьким. Це стосується і студентів вищих навчальних закладів. *Екологічна культура випускників вищих технічних навчальних закладів* – це складна категорія, яка включає комплекс психолого-педагогічних якостей особистості, що реалізуються через ціннісні переконання в активну природоохоронну діяльність та морально усвідомлене збереження і відтворення природи. Засвоєння основ морально екологічної поведінки має базуватись на загальних закономірностях становлення особистості. Організація процесу формування екологічної культури студентів технічних вишів повинна ґрунтуватись на принципах демократичності, толерантності, гуманістичної спрямованості. Зокрема, принцип гуманістичної спрямованості полягає у свідомому засвоєнні системи загальнолюдських цінностей, що є основою цілісного формування особистості майбутнього спеціаліста. Це сприяє гуманному ставленню особистості до всього живого, що передбачає розвиток чуйності, доброзичливості, співчуття, співпереживання, милосердя, доброти, поваги, любові.

Екологічна культура, як складне особистісне новоутворення – результат використання виховних можливостей всіх видів навчально-виховного процесу, зокрема, й науково-дослідної роботи. Так, для студентів-технологів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя навчальним планом передбачено проходження виробничих практик та виконання курсових і дипломних проектів, що передбачають вправління щодо екологічної культури. Зміст розрахунково-пояснювальної записки до курсових і дипломних проектів з дисципліни «Технологія консервування» містить розділ «Охорона праці та навколишнього середовища». У ньому студенти повинні запропонувати комплекс інженерно-технічних і технологічних заходів щодо охорони довкілля, атмосферного повітря, води, зелених насаджень у районі розміщення підприємства та способи використання відходів чи шляхи їх подальшої утилізації. Це дозволяє включати у дослідницьку діяльність студентів проблеми екологічного спрямування в межах їх професійної підготовки. Основою цього процесу є формування світоглядних природоохоронних позицій, які стають життєвими принципами. Вони визначають

поводження й характер діяльності майбутнього технолога і громадянина протягом усього життя.

Отже, формування основ екологічної культури випускників вищих технічних навчальних закладів здійснюється завдяки спеціальним навчально-виховним технологіям, що ґрунтуються на принципах аксіології. Їх сутність полягає у формуванні більш високого типу екологічної культури на основі забезпечення більш високого рівня сформованості екологічних цінностей та ціннісних орієнтацій студентів. Побудова такої системи еколого-ціннісних орієнтацій має закономірно-логічний поетапний характер: від доцільних для галузі знань екологічного спрямування до вироблення гуманного способу взаємодії з природою у професійній діяльності та у повсякденному житті.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКІВ ШКІЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

Степанюк А.В., Степанюк Т.О.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Найновіші дослідження хаосу і порядку в контексті сучасних уявлень про живу і самоорганізуючу систему Землі; переконливі докази існування необхідності та випадковості; модель нової самоорганізуючої “творчої” картини світу, яка включає всебічний взаємозв’язок усіх матеріальних, енергетичних та інформаційних феноменів; обґрунтування можливості стабільного розвитку людства лише в рівноважній біосфері переконливо свідчать про те, що самим важливим для виживання сучасної цивілізації є вирішення проблеми зміни людських цінностей. На їх основі необхідно здійснити формування стратегії поведінки в біосфері, структуру особистості, яка б приймала те, що мистецтво людського буття полягає в дотриманні правил, при яких сила самоорганізації в системах природи (включаючи і людський організм) може проявляти свою конструктивну дію.

Це зумовлює необхідність виховання в учнів належного рівня екологічної культури, системного, креативного мислення, формування їх природовідповідної поведінки. Однією з умов реалізації цих завдань на рівні навчального матеріалу (III рівень формування змісту освіти), на нашу думку, є зміна акцентів при конструюванні шкільних підручників з інформаційно-знанієвої на діяльнісну та особистісно-орієнтовані моделі навчання. Розв’язання проблеми здійснюється під гаслом “Пізнання задля життя на планеті Земля”, основна ідея якого полягає в усвідомленні себе складовою частиною природи й того, що всю свою діяльність і поведінку необхідно підпорядкувати інтересам систем вищого рівня (сім’ї, друзів, Батьківщини, Землі тощо). Якщо цього не відбудеться, то в природі включаються спрямовані механізми на приведення до норми або усунення тієї складової, яка перешкоджає її нормальному функціонуванню. Довести до свідомості учнів це положення, яке є основою стратегії поведінки, можливо шляхом формування у школярів цілісних знань про природу.